

Кафедра української мови

**ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ
МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 1

Рівне-Острог-Оломоуць – 2011

УДК
ББК
Р

Лінгвістичні студії молодих дослідників : Збірник наукових праць. – Рівне-Остроголомоуць : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2011. – 176 с.

УДК 81'373.43

Поліщук Оксана*(Науковий керівник – Вокальчук Г. М., доктор філологічних наук, професор)***ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ ПРИКМЕТНИКИ З НУМЕРАТИВНИМ КОМПОНЕНТОМ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ**

У статті проаналізовано семантичні особливості індивідуально-авторських прикметників з нумеративним компонентом в українській поезії ХХ століття.

Ключові слова: *індивідуально-авторські прикметники, семантика, неологія, українська поезія ХХ століття.*

В статье проанализированы семантические особенности индивидуально-авторских имен прилагательных с нумеративным компонентом в украинской поэзии ХХ века.

Ключевые слова: *индивидуально-авторские имена прилагательные, семантика, неология, украинская поэзия ХХ века.*

This article is devoted to analysis of semantics features of individual and authorial adjectives with numeral component in the Ukrainian poetry of the ХХth century.

Key words: *individual and authorial adjectives, semantic, neology, ХХth-century Ukrainian poetry.*

Невід’ємною частиною мови сучасних поетичних творів є оригінальні прикметникові інновації, які формують розмаїту за експресивно-стилістичними функціями групу слів. Активне використання авторами новотворів-прикметників суттєво розширює арсенал зображально-виражальних та оцінних засобів поезії. Велика кількість авторських ад’єктивів будується як за загальнономовними, так і за оказіональними моделями, зумовлюючи їх семантичну, структурну і стилістичну своєрідність у поетичному дискурсі.

Індивідуально-авторські ад’єктиви щодо їхнього морфемного складу, словотвірної структури, семантики становили об’єкт наукового вивчення багатьох дослідників (М. Т. Доленка, О. О. Селіванової, Г. М. Вокальчук, О. М. Рудь, Н. В. Гаврилюк, Т. Г. Юрченко та ін.). Актуальність пропонованого дослідження зумовлена потребою подальшого комплексного вивчення оказіональних прикметників, оскільки вони є постійним джерелом поповнення загальнономовного словника, засобом творення традиційних та індивідуально-авторських епітетів

В українській поезії ХХ століття (матеріалом слугували дібрані з поетичних текстів методом суцільної вибірки близько 6000 прикметникових новотворів) помітне місце займають ад’єктивні інновації з нумеративним компонентом.

Поети ХХ ст. експериментували у створенні прикметникових номінацій з компонентом на позначення кількісної характеристики виміру. До таких одиниць належать ад’єктиви з компонентами: *ст(o)*-: *стогромовий, стовухий, стодимний* (Ю. Клен), *стомислий* (Б. Олійник), *стосумний* (В. Коротич), *стопродажний* (О. Влизько), *стосоняшний* (П. Воронько), *тисяч(o)*-: *тисячосвічний* (О. Забужко), *тисячогромий* (Ю. Клен); *мільйон-/мільйон(o)-/мільйонн(o)*-: *мільйонносилий* (В. Басок), *мільйонностукий* (М. Озірський), *мільйонорунний* (Б.-І. Антонич), *мільйоноокий* (А. Сосюра); *багат(o)*-: *багатодзвонний* (С. Черкасенко); *мног(o)*-: *многочумний* (П. Тичина), *многогласний* (Б. Лепкий) тощо.

Результати частотного розподілу кореневих морфем на позначення кількості в поетичних текстах ХХ ст. представлено в таблиці 1. За підрахунками, найбільш уживаною є коренева морфема *сто-* (54 одиниці), найменш – морфема *багато-* (4 одиниці).

Таблиця 1.

Частотний розподіл кореневих морфем на позначення кількості в індивідуально-авторських прикметниках

Морфема	Кількість	Приклади
сто-	54	стovorотий, стovухий, стogромий, стoдимний
мільйонн(o)-	17	мільйонoногий, мільйоннодужий, мільйонносилий
мног(o)-	13	многoмудрий, многoплідний, многoхвостий

дво-	8	двокльовий, двотілий, двоязичний, двообразний
тисяч(о)-	7	тисячоротий, тисячострілий, тисячогромий
повн(о)-	6	повновітий, повногрозний, повносонячний
одно-	5	однобережний, одноступний, однорупорний
багат(о)-	4	багатобджолий, багатосвітній, багатолунний
всього	114	

Як правило, прикметники з нумеративним компонентом виражають вищу міру вияву ознаки, а не вказують на точно визначену кількість чогось, названого основою твірною іменника [1, с. 106], напр.: *Тільки десь у полі глухо / знову вітер-завірюха, / знову демони стовухі: / "О, ми чуєм, / ми чатуєм."* (Ю. Клен); *Світе мій гучний, мільйонокий, / Пристрасний, збурунений, німий* (В. Симоненко).

У досліджуваних текстах зафіксовано прикметники, що називають означену та неозначену кількість. Прикметникові найменування означеної кількості мають у своєму складі власне кількісний числівник на зразок *однорукий, двогорбий тощо*. Переважна більшість прикметників з основами *ст(о)-, тисяч(о)-* вказують не на точно визначену кількість, а на вищу міру вияву ознаки, напр.: *стозапеклий, стодимний, стобезнадійний, тисячосилий, тисячокий і т. ін.* На неозначену кількість вказують складні прикметники з компонентами *багат(о)-, мног(о)-, рідше – мал(о)-, кільк(а)-*, напр.: *багатогорлий, багатосвітній, многозначно-таємний, малоструйний, малоповажний* тощо. У поетичній мові використовуються композити з першою частиною, що співвідноситься з елементами *пишний, повний, широкий*. Вони вказують на характеристику відносної кількості, оцінної щодо певної норми, наприклад: *повнорадінний, повносонячний, повнодзвонний, пишнодеревний, пишиорунний, широкошумний тощо* [3, с. 6].

Окремий тип композитів становлять утворення, у яких компонент із кількісною семантикою поєднується з компонентом, що містить сему 'істота' (*стопалий, сторотий, многоустий, багатозорний* тощо), 'явище природи' (*стоджерельний, стосонцевий, многорікий* тощо), 'психічний стан' (*стотривожний, многослізний, повноклектий, повнорадінний* тощо), 'рослина' (*стогронний, многоплідний, многоцвітний, повнолистий* тощо).

Серед складних прикметників із кількісним компонентом високочастотними є номінації з виразним оцінним змістом [3, с. 6]. Незвичними щодо семантичної структури є інновації на зразок *багатобджолий, дво-сірий, стобуремний, стоглобальний, сторадінний, стовесельний та ін.*

Семантика індивідуально-авторських прикметників з нумеративним компонентом багатопланова. Так, у доробку неокласиків знаходимо такі ад'єктиви, як: *стодимний* динаміт, *сторясне* листя (Ю. Клен); *стовесельний* (стовесельні струги), *стовеслий* корабель, *стоцвітні* огні (М. Зеров); *столунний* гомін голосів (М. Драй-Хмара). Велика кількість таких прикметників характеризується образністю та емоційністю. Витоки цієї образності сягають античності: *стоногі* – епітет Нерейд, 50 дочок віщого морського старця Нерей; *стоворітні*, тобто зі ста ворітьми (про Фіви, столицю Верхнього Єгипту) [2, с. 5]. Очевидно, що лексична неологія неокласиків у новотворах із компонентом *сто-* чітко накладається на матрицю відповідної античної образності, не тільки передаючи її безпосередньо (*стовесельний, стодимний* тощо), але й розширюючи семантику національного літературного слова, породжуючи власне українську образність (напр., *стоцвітний*). Разом із тим у неокласиків знаходимо і приклади трансформації цієї образності за рахунок слів із компонентами *много-* (*многобарвний, многоокий, многохвостий* – М. Рильський; *многоводий, многосонний* – М. Зеров), *повно-* (*повноповнодзвонний* – М. Драй-Хмара; *повнострунний* – М. Рильський; *повногрудий* – П. Филипович).

Загалом оказіональні ад'єктиви з нумеративним компонентом формують вагомий корпус оригінальних номінативних одиниць в українській поезії ХХ століття. Тому одним із перспективних напрямів дослідження прикметникової неологічної лексики є її подальше комплексне вивчення.

Література:

1. Вокальчук Г. М. Оказіональна ад'єктивина номінація в українській поезії 20-30-х років ХХ ст. // Г. М. Вокальчук // Система і структура східнослов'янських мов. Мовознавчі студії. : зб. наук. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. Вип. 10. – Рівне, 2003. – С. 102–109
2. Калетнік А. А. Лінгвістичний статус неологізмів у неокласичному тексті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / А. А. Калетнік. – К. : Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2008. – 19 с.
3. Рудь О. М. Структура, семантика та функціонування складних прикметників в українському поетичному мовленні ХХ ст. : автореф. дис.... канд. філол. наук / НАН України; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні / О. М. Рудь. – К., 2002. – 21 с.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

ДИНАМІКА ГРАМАТИЧНОГО ЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНШИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Васильчик Ольга

СТРУКТУРА Й СИНТАКСИЧНІ ФУНКЦІЇ ПОРІВНЯНЬ –
ПРЕДИКАТИВНИХ КОМПОНЕНТІВ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ УЛАСА САМЧУКА) 4

Жолобчук Анна

ЛОГІКО-ГРАМАТИЧНІ АСПЕКТИ КАТЕГОРІЇ ПРИЧИНИ
У СКЛАДНОСУРЯДНОМУ РЕЧЕННІ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ О.КОБИЛЯНСЬКОЇ) 7

Жолобчук Анна, Остапюк Наталія

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ
НАЗВ ЯВИЩ ПРИРОДИ У СЛОВНИКУ ПОЕТІВ ХХ СТОЛІТТЯ 12

Ковтонюк Людмила

СЕМАНТИКА ДВОВАЛЕНТНИХ ДІЄСЛІВ РУХУ
В ДРАМІ «СОЛОДКА ДАРУСЯ» МАРІЇ МАТІОС 16

Козачук Ольга

ЛЕКСИЧНО НЕ ВИРАЖЕНІ СУБ'ЄКТНІ СИНТАКСЕМИ 19

Ланова Тетяна

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АКТУАЛІЗОВАНИХ
ГРАМАТИЧНИХ ФОРМ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ
(НА МАТЕРІАЛІ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ) 21

Новосад Ірина

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛІПТИЧНИХ РЕЧЕНЬ
У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ 28

РОЗДІЛ II.

ЛЕКСИКА І ОНОМАСТИКА В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНШИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Андишула Юлія

МЕТАФОРА-ІМЕННИК У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО 32

Вернюк Назар

ЕПІТЕТИ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ 34

Легкобит Дарина

СТРУКТУРА ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІХ АНТРОПОНІМІВ
У ТВОРАХ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО 36

Макарець Юлія

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРИФРАЗОВОЇ НОМІНАЦІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПОЧАТКУ ХХІ СТ. 38

Моисеева Анастасия

ПРЕЦЕДЕНТНЫЕ ФЕНОМЕНЫ
В ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ СМИ 41

Онищук Олена

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ТОПОНІМІЧНІ ПАРАЛЕЛІ 44

Соколова Тамара

ЛЕКСИЧЕСКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ
ФРАНЦУЗСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ 47

Стецюк Олена

СИНОНІМІЧНИЙ РЯД ТА ЙОГО СТРУКТУРА
В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА 50

Струганець Юрій

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ ЛЕКСИКИ "НАЗВИ ГРАВЦІВ
ФУТБОЛЬНИХ КОМАНД" В УКРАЇНСЬКОМУ СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ 53

Усач Наталія

ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНТЕКСТУАЛЬНИХ СИНОНІМІВ
У ТВОРЧОСТІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 55

РОЗДІЛ III.

ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКА НЕОЛОГІЯ ТА НЕОГРАФІЯ

Басараба Іванна

СЛОВЕСНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ ЛІНИ КОСТЕНКО 58

Вдович Тетяна

ФОЛЬКЛОРНА ОСНОВА ОКАЗІОНАЛЬНИХ ФЛОРОЛЕКСЕМ
У ПОЕЗІЇ ХХ – ХХІ СТОЛІТТЯ 60

Галабурда Ірина, Одарієва Ірина

АВТОРСЬКІ ЛЕКСИЧНІ НОВОТВОРИ
НА ПОЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ РОСЛИННОГО СВІТУ 64

Денищук Ірина

СЕМАНТИКА АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ
У ПОЕЗІЇ ПАВЛА САВЧЕНКА 67

Ірина Іжелюк, Ганна Килюшик, Ілона Козак

АВТОРСЬКІ НАЗВИ ЕЛЕМЕНТІВ ЛАНДШАФТУ
В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ 71

Кирилюк Ольга

ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ НОМІНАЦІЇ
В ПОЕЗІЇ ПАВЛА ТИЧІНИ 73

Коритнюк Надія

СКЛАДНІ ПРИКМЕТНИКОВІ НОВОТВОРИ В ПОЕЗІЇ АНДРІЯ МАЛИШКА 77

Кравченко Катерина

СЕМАНТИКА АВТОРСЬКИХ НАЗВ ЕМОЦІЙ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ 79

Кривко Любов

ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ
АРКАДІЯ КАЗКИ ТА ПАВЛА ТИЧІНИ (КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ) 82

- Криворучко Антоніна, Хороша Наталія**
ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ КОСМОНІМИ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ 86
- Максимчук Віталій**
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ
ІЗ ЗАПОЗИЧЕНИМИ АФІКСОЇДАМИ 88
- Поліщук Оксана**
ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ ПРИКМЕТНИКИ З НУМЕРАТИВНИМ
КОМПОНЕНТОМ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ 92
- Рожко Іванна, Рожко Оксана**
АВТОРСЬКІ НОМІНАЦІЇ ОСІБ У ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ-ДИСИДЕНТІВ 94
- Тимочко Ольга**
СТАТИСТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛОВОТВОРЧОСТІ
ПОЕТІВ-ДИСИДЕНТІВ 60 – 70-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ 97
- Шнайдрок Людмила**
СЛОВНИК АВТОРСЬКИХ НОМІНАЦІЙ ПТАХІВ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ 102

РОЗДІЛ IV.

ЛІНГВОДИДАКТИКА І ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ МОВИ

- Віхтюк Марина**
ОСОБЛИВОСТІ МОВИ ТЕЛЕКАНАЛУ СТБ 106
- Ігнатюк Наталія**
ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА
ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА
(НА МАТЕРІАЛІ КОНФЕСІЙНОГО СТИЛЮ) 109
- Корнелюк Юлія**
СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 112
- Тишко Наталія**
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ
ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА (НА МАТЕРІАЛІ ПРЕСИ) 115

РОЗДІЛ V.

КОМПАРАТИВІСТИКА

- Архангельська Тетяна**
СИМЕТРИЧНЕ Й АСИМЕТРИЧНЕ
В НОМІНАТИВНІЙ ПІДСИСТЕМІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ 119
- Гаврилюк Катерина**
ПРОБЛЕМИ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ НАЦІОНАЛЬНО МАРКОВАНИХ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ 122
- Călăraș Angela**
COLOUR IDIOMS AND THEIR SEMANTIC PECULIARITIES
IN ENGLISH AND ROMANIAN 125

Тихонова ОксанаОЗНАКИ ТА ЕТАПИ АДАПТАЦІЇ АБРЕВІАТУР-АНГЛІЗМІВ
У СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКІЙ І КИТАЙСЬКІЙ МОВІ ЗМІ 128**РОЗДІЛ VI.****ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА****Виходилова Зденька**ПЕРЕВОДЧЕСКИЙ СЕМИНАР
НА КАФЕДРЕ СЛАВИСТИКИ ОЛОМОУЦЬКОГО УНИВЕРСИТЕТА 134**Гладикова Мартина**РАССКАЗ Р. ГЕРАСИМОВОЙ «РЕКА ЖИЗНИ»
ДЛЯ ЧЕШСКОГО ЧИТАТЕЛЯ 135**Зилварова Никола**

АШОТ БЕГЛАРЯН – «ДЕНЬ РОЖДЕНИЯ» 138

Котаскова МартинаПЕРЕВОД НА ЧЕШСКИЙ ЯЗЫК ФРАГМЕНТА РАССКАЗА ДИНЫ РУБИНОЙ
«ДВОЙНАЯ ФАМИЛИЯ» 140**Лизлова Елишка**РАССКАЗ М. АЛФЕРОВОЙ «ПОГЛОЩЕНИЕ»
ДЛЯ ЧЕШСКОГО ЧИТАТЕЛЯ 144**Мерзова Радана**LIDOVÁ PÍSEŇ JAKO PROSTŘEDEK PRVNÍHO KONTAKTU MEZI SLOVANSKÝMI
SVĚTY (ČESKO-UKRAJINSKÉ VZTAHY) 149**Мразкова Гана**ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ НА НОВИЙ СЛОВНИКОВИЙ СКЛАД
В УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ЧАСОПИСАХ 154**Тардонова Михаела**ПЕРЕВОД НА ЧЕШСКИЙ ЯЗЫК РАССКАЗА Е. АНТОНОВА
«МИЛАЯ, Я ГОТОВ....» 157**Хокрова Ярмила**

РАССКАЗ ЗАХАРА ПРИЛЕПИНА «СЕРЖАНТ»160

Олійник АнастасіяПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ УСНОГО СИНХРОННОГО
ТА ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДІВ163**РОЗДІЛ VII.****ФОЛЬКЛОР У ПАРАДИГМІ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ НАУКИ****Терновий Ярослав**СИМВОЛІЗМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ
(НА МАТЕРІАЛІ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ ПОДІЛЬСЬКОГО КРАЮ)167

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ170